

BACIQIZI

Bir səhər bacım qızı Gülyanaq bizə gəlib məni silkələyərək şirin yuxudan oyatdı:

- Dayday, bilirsən nə var?!

Gözlərimi ovuşdurub ona baxdım:

- Nə var, ay qız, bu tezdən xeyir ola?!

- Xeyirdir, ay dayday! Telefon stansiyasında bir yaxşı yer boşalıb. Sənə qurban olum, naçalnikinə deginən məni ora düzəltsin də...

- Nə işdir ki?

- Gecələr növbətçi olacağam, əlim-ayağım tər-təmiz, özü də əsil mən deyəndir – nə matematika bilmək lazımdır, nə də politekonomiya. Götürürsən trubkanı: “Alo? Zanitdir?” “Alo?... Proverka!” – qurtardı getdi.

Dedim: - Çalışaram.

Çox xahişdən, minnətdən sonra Gülyanağı işə düzəltdim. Özünü də çağırıb tapşırdım ki:

- Bax... naçalnikin deyir gecələr yatmaq olmaz! Vaxtlı-vaxtında gərək telefon xəttinin sazlığını yoxlayasan... həm də adamlarla mədəni rəftar etmək...

Gülyanaq məni axıra kimi danışmağa qoymadı:

- Ay dayday, hamısını bilirəm ey... naçalnikimiz əmrini verməmişdən qabaq onları bir-bir mənə başa salıb. Sən lap arxayın ol! Qoy sabahdan işə başlayım, görərsən!

Gecə saat iki olardı. Çox yorğun yatmışdım. Qəfildən otaqları qulaqbatıran cingiltili səs бүürüdü. Mən qalxıb telefona cumdum. Arvad diksinərək deyindi; uşaq oyanıb ağladı.

- Alo? Kimdir?!

- Dayday, mənəm ey... Gülyanaqdır! Gözün aydın, işə başladım!

- Əcəb elədin! Sonra?..

- Sonra heç nə! Sağlığın...

- Hə, gecən xeyrə qalsın!

- A... Sən nə danışırısan, ay dayday! “Gecən xeyrə qalsın” nədir?! Səhərəcən gərək proverka eləyəm...

- Elə, bala, elə...

Keçib çarpayıda uzandım və nə qədər çalışdımsa, özümü yuxuya verə bilmədim. Saat üçü... dördü... beşi vurdu. Mən hələ oyaq idim. Dan yeri ağarırdı. Daha yata bilməzdim. Bir azdan işə getməli idim. Qalxıb geyindim. Ancaq ayaq üstə gözlərim yumulurdu. İştahım da küsmüşdü. Yarımca stəkan çay içib evdən çıxmağa hazırlaşırıdım ki, telefon cır səslə bir zəngülə vurdu:

- Götür, gör kimdir! – deyə arvada eşitdirib özüm yola düzəldim. Elə qapını açıb dəhlizə ayaq basanda arxadan arvad məni səslədi:

- Ay Xankişi, səni istəyirlər!

Könülsüz geri qayıdıb dəstəyi ondan aldım:

- Alo?..

- Dayday, sənsən?

- Hə, mənəm! Sözün?!

- Proverka!

Yaman bəlaya düşmüşdüm! “Proverka” əlindən rahatlığım yox idi. Gecə yatanda “proverka”, obaşdan şirin yuxuda ikən “proverka”, səhər gözümü açmamış “proverka”.

...Bundan qabaq da bizim telefon stansiyasında növbətçi qızlar olurdu. Lakin onda belə şeylər yox idi. Bilmirəm əvvəlki qızların pis işlədiyindənmi o zaman rahat yatırdıq, yoxsa bu Gülyanağın yaxşı işlədiyindənmi indi rahatlığımız pozulmuşdu. Artıq bir həftə olardı ki, gecələr telefon zəngini eşitcək, mən hövlnək yerimdən qalxır... arvad diksinib deyir... uşaq oyanıb ağlayırdı...

Nəhayət, “proverka”lardan təngə gəlmiş arvad məni dilə tutub dedi:

- Xankişi, sən atanın goru, səhər özünü ver telefon stansiyasına, bir təhər xahiş elə, bəlkə o bacın qızını işdən çıxartdıra biləsən... Vallah, razıyam yaxşı bir plov da bişirərəm, naçalniklərini evimizə qonaq çağırırıq.

- Əşi, elə şey olar?! – dedim. – srağa gün üzümün əti tökülə - tökülə onu minnətlə işə düzəltməmişəm, indi necə gedim çıxartdırım?! Qoy bir az da gözləyək, görək axırı nə olur...

- Nə olacaq?! – deyə arvad qeyzləndi. - “Proverka!”

Ertədən sobanı qalamadığımız üçün gecə evimdə yaman soyuq idi. Qalın yorğanı başıma çəkib yerimdə uzanmışdım. Ancaq bu dəqiqə telefonun, ayağı tapdalanmış kiçük kimi zingildəyəcəyini bildiyimdən çox səksəkəli idim. Məni təzəcə yuxu aparmışdı ki, fasiləsiz bir zəng səsi eşidildi. Arvad diksinib deyindi, uşaq oyanıb ağladı... yerim yaxşıca qızdığından mən qalxmaq istəmədim.

- Ay Nisə, bu dəfə sən dur, gör kimdir? – deyə yumşaqılıqla arvaddan xahiş elədim. Dinmədi. Zəng iki-üç dəfə də uzun-uzadı zingildəyəndə səsimi qaldırdım:

- Ay qız, sənənlə deyiləm?! Qalxıb cavab versənə!

Arvad üzümə durdu:

- Qalxmayacağam! Cavab verməyəcəyəm!

- Əşi, nə bilirsən, bəlkə “proverka” deyil, başqa şeydir, elə səni istəyirlər!..

- Ay utanmaz, gecənin bu aləmində məni kim istəyəcək! Mən sənənin üçün iskori pomuşam, bacarni-komandəyəm, nəyəm!

Zəng səsi bir də eşidiləndə qan beynimə vurdu. Özümü saxlaya bilmədim, başımın altından yasdığı qamarlayıb hirslə arvadın çarpayısına tərəf tolazladım. Di gəl ki, əllərim əsdiyindən düz nişan almadım: yasdıq gedib guppultu ilə oğlumun peysərinə dəydi. Bayaqdan xırda-xırda ağlayan uşaq, bu naghəni zərbədən qorxub qışqırmağa başladı.

- Ay qız, dur!! – Səsimdən divarlar titrədi.

Bu vaxt qonşumun da işığı yandı. Yəqin onlar da evdə dalaşdığımızdan xəbər tutmuşdular. Ancaq bu qədər çığır-bağır salmağıma, hövsələdən çıxmağıma baxmayaraq, arvad heç qımıldanmadı da.

- Öldürsən də duran deyiləm! İstəyirsən balışı, döşəyi mənə yox ey.. lap mənə götür balışa, döşəyə çırp, yenə yerimdən tərpənməyəcəyəm!

- Tərpənməyəcəksən?! – deyə mən arvadın üstünə şığıyanda yenə zəng çaldı. Haçan telefona cumub dəstəyi götürdüyümü bilmədim.

- Gülyanaq! Qoysana rahat yaşayaq! Bu nə lovdur bizim evə salmışan?! Yenə “proverka”. Bəs deyilmi?!

Özüm dedim, özüm də eşitdim. Telefondan səs-səmir gəlmədi.

“Lənət sənə kor şeytan! Bu nə oyundur düşmüşəm!”

Qayıdıb yerimə keçmək istəyəndə bayaqkı zingilti bir daha təkrar olundu. Ancaq bu dəfə səs elə bil telefondan yox, dəhlizdən gəldi. Qaranlıq evin ortasında dayanıb fikirləşdim. Deyəsən mənə qara basır!..”Ürəyimin yanğısını söndürmək üçün təzəcə bir papiros yandırmışdım ki, qapımızın yumruqla döyəcləndiyini eşidib dəhlizə çıxdım.

- Adə, kimdir?

O tərəfdən tanış bir səs gəldi.

- Ay Xankişi, bizik ey!... Nə möhkəm yatmışan! Zəngi basmaqdan yorulduq ki!...

- Qonaqlarım kənddə yaşayan qohumlarımızdan idi. Qızlarının nişanına hazırlaşan ər-arvad Bakıya beş-altı günlüyə bazarlıq eləməyə gəlmişdilər. Oturub kef-əhval tutduqdan, bir-iki stəkan çay içdikdən sonra bizim arvad onların yerlərini, elə mənim arzu elədiyim kimi telefon olan otaqda saldı.

- Gecəniz xeyrə qalsın! –Mən o biri evə keçəndə qohumlarıma eşitdirdim: - İşdir telefon zəng-zad çalsa, elə trubkanı götürüb, bir dəfə “bəli” deyən, vəssalam!

- Əşi, o nə çətin işdir ki!

Birinci dəfə telefon zənglərinə kişi qonaq qalxdı... İkinci kərə əri bu vəzifəni arvadına tapşırırdı...

Üçüncü gecə növbə ilə cavab verdilər... Dördüncü gecəni isə evimizdə yatmaqdan boyun qaçırdılar. Mən də, arvad da nə qədər dil tökdüksə onları saxlaya bilmədik. Bizi narahət eləmək istəmədiklərini bəhanə gətirərək mehmanxanaya getdilər...

İstirahət günü bacım qızını yanıma çağırtdırmışdım. Çox dilxor idim, oturub yolunu gözləyirdim. Qəfildən qapı açıldı. Gülyanaq şad bir halda içəri girib dil-dil ötməyə başladı:

- Dayday, salam! Necəsən? Mən səndən bilirsən nə qədər razıyam!.. Naçalnikimiz deyir, sağ olsun dayın ki, sənin kimi zirək bir qızı gətirib bizim stansiyada işə qoydu.

Mən danışmadım.

- Nə var, dayday, qaşqabaqlı görünürsən...

- Bura bax, Gülyanaq, - dedim – olmaz ki, a ... məni gündüzlər proverka eliyəsən?

Bacımqızı nə dilbilməz uşaqmış. Bu sözlərdəki eyhamı başa düşmədi.

- Gözlərim üstə, dayday! – dedi. – Mən hələlik növbədə gecələr oluram. Ancaq ordakı qızlar xətrimi çox istəyirlər, tapşıraram gündüzlər də proverka edərlər. A... heç qoyaram sizin telefon xəttiniz bir dəqiqə xarab olsun... Daha onda bəs mən neyçünəm?! Elə bilirsən ki, a... hamısını sənin kimi tez-tez yoxlayıram!

Mən onun sözünü kəsdim:

- Gülyanaq, səndən xahiş edirəm, əgər mənə azdan-çoxdan hörmətin varsa, bundan sonra bizi proverka eləmə!

Qız tutuldu:

- Dayan, doğru deyirsən?

- Bəli! Lap ciddi sözümdür!

Mən Gülyanağın qızarıb pərt olduğunu görcək zorla gülümsədim. O da elə buna bənd imiş kimi ağzını göyə açıb ucadan qəhqəhə çəkdi.

- Eləyəcəyəm!

- Eləmə!

- Gecədə çox yox, iki dəfə!

- Lazım deyil

- Heç olmasa bir dəfə!

- İstəmirəm!

- Onda qızlara tapşıracağam gündüzlər proverka eləsinlər!..

- Yaxşı ona razıyam.

Deyəsən Gülyanaq ağullanmışdı. Neçə gecə idi ki, daha bizim rahatlığımızı pozmurdu.

- Arvad, mən işə gedəndən sonra gündüzlər necə, proverka-mroverka eləmirlər ki, səni? – deyə bir kərə maraqlanıb xəbər alanda Nisə başını qaldırmadan cavab verdi:

- Yox... Daha elə şeylərdən qulağım sakitdir. Tapmışam çəmini.

Bir gün heç gözləmədiyim halda telefon xəttimizi tamam kəsdilər. Çox get-gəldən sonra bunun səbəbini öyrəndim. Sən demə, indi də gündüz proverkalarından bezmiş arvad, mən evdən çıxan kimi telefon dəstəyini aparatın üstündən götürüb camaxatana yığılan yükün arasına dürtürmüş. Bu məsələdən xəbər tutan bacım qızı başılovlu məni qonşunun telefonuna çağırırdı

- Görürsənmi, ay dayday, proverka eləməyəndə axırı nə olur?!

28 mart, 1962-ci il

Latin əlifbasına çevirəni Zemfira İmanova

18. 06. 2020